

ЧЕТ ТИЛЛАРНИ ЎРГАТИШДА “ФАСЛЛАР” ТЕХНОЛОГИЯСИДАН ФОЙДАЛАНИШ

Рахмонкулова Дилшоода Муродқўзиевна

Чирчиқ Олий Танк Кўмондонлик - Муҳандислик билим юрти

Тиллар кафедраси доценти, п.ф.ф.д, (PhD)

Аннотация. Мазкур мақола немис тилида ҳарбий терминлар ўргатишда интерфаол усуллардан фойдаланиш ва ушбу усулларнинг ҳарбий терминларни ўргатишдаги ўрни, аҳамиятини кўрсатиб беришга бағишланган. Курсантларимизга немис тилида ҳарбий терминлар ўрганишда, қатор қийинчиликларга дуч келадилар. Шунинг учун ҳам, мазкур мақолада немис тилида ҳарбий терминларни ўргатишда осон ва эсда қолиш учун қулай бўлган интерфаол усуллар келтирилган.

Калит сўзлар: метод, ҳарбий термин, бекатлар, юмалоқланган қор уюми, эквивалент, немис тили, интерфаол

Аннотация. Данная статья посвящена использованию интерактивных методов в преподавании военных терминов на немецком языке и показывает роль и значение этих методов в преподавании военных терминов. Наши курсанты сталкиваются с рядом трудностей в изучении военных терминов на немецком языке. Таким образом, в этой статье представлены интерактивные методы, которые легко и легко запомнить при обучении военным терминам на немецком языке.

Ключевые слова: Метод, военный термин, остановки, снежный ком, эквивалент, немецкий язык, интерактивный

Annotation. This article focuses on the use of interactive methods in teaching military terms in German and shows the role and importance of these methods in teaching military terms. Our cadets face a number of difficulties in learning military terms in German. Thus, this article presents interactive methods that are easy to remember when teaching military terms in German.

Keywords: method, military term, stops, snowball, equivalent, German, interactive

Термин бу хусусиятларга эга бўлган сўз бўлиб, уни тил белгиларининг махсус тоифасида ажратиб туради. Оддий сўзлардан фарқли ўлароқ, термин битта тушунча, битта белги ёки бир хил объектлар гуруҳи бўлиши мумкин

Бўлган воқеликнинг фақат битта объекти билан боғлиқ бўлиши мумкин. Битта ва бир хил терминни турли хил семантик даражалар билан боғлаш мумкин эмас, бу маънода бу термин ҳар доим ҳам бир хил маънога эга эмас. Бироқ, бу аниқ эмасликни фақат битта билим соҳаси доирасида кузатиш мумкин, чунки бошқа соҳада худди шу белги мутлақо бошқа тушунчани ёки воқеликнинг мутлақо бошқа объектини англатиши мумкин. Бироқ, инсон фаолияти ва билимларининг бир соҳасида, термин бир маъноли бўлиб қолишга мойилдир. Агар сўзнинг лексик маъноси контекст билан белгиланадиган бўлса, унда бир хил билим соҳасидаги терминнинг маъноси контекст билан белгиланмайди, яъни. ҳар қандай контекстда битта билим соҳаси доирасида, термин ҳар доим фақат битта объект билан боғлиқ. Агар биз фақат ҳарбий ишлар билан чекланиб қолсак, ушбу улкан ҳудудда кўплаб мустақил билим соҳаси ёки фаолият соҳаси сифатида қараш мумкин бўлган кўплаб соҳалар мавжудлигини тан олишимиз керак. Шунинг учун биз "ҳарбий муддатли" тушунчаси ҳақида гаплаша олмаймиз, аммо тактик, ташкилий, ҳарбий-техник терминларни, ҳар хил турдаги кўшинлар ва қуроли кучлар турларига тегишли терминларни фарқлашимиз керак. Буларнинг барчаси ҳарбий билим ва фаолиятнинг турли соҳалари бўлиб, уларнинг ҳар бири ўз терминологиясига эга. Ушбу соҳаларнинг ҳар бирида ушбу терминнинг маъноси бир хилдир. Шу маънода терминнинг бир хиллиги терминни бошқа тилга таржима қилиш вариантлари билан чалкаштирмаслиги керак, чунки терминнинг таржима қилинган эквиваленти унинг маъноси эмас, балки эквивалент ёзишмалар учун фақат битта вариант бўлиши мумкин. Бундай бир нечта вариант мавжуд бўлиши мумкин, чунки битта тилда термин билан кўрсатилган тушунчанинг доираси деярли бошқа тилда тушунча доирасига мос келмайди. Шунинг учун турли тилларда мутлақо турли хил контсепцияларни ва ҳатто бошқа тушунчаларни таржимон эквиваленти сифатида таққослаш керак. Буни қуйидаги мисолда кўрсатамиз. Немис *der Angriff* термини бир нечта ўзбекча эквивалентга эга бўлиши мумкин: ҳужум, зарба. Бундай ҳолда, немис термини, келтирилган ўзбекча терминлар мос келадиган тушунчанинг кенгрок доирасига эга. Агар битта белги ҳарбий ишларнинг турли соҳаларида қўлланилса, терминнинг ноаниқлиги ҳақида эмас, балки турли терминлар ҳақида гапириш керак. Масалан, артиллериядаги *die Gabel* немис термини ўзбекча "санчкилар" терминига тенг келади, ҳарбий соҳада бу маълум бир усулни англатади - ўқ отиш қуроллари ва пиёда қуроллари соҳасида худди шу термин русча "бипод" терминига тенг келади (енгил автоматнинг бир қисми). Ёки бошқа бир мисол.

Германияда "das Kommando" термини ҳарбий ишларнинг турли соҳаларида қўлланилади: ташкилий бирлик сифатида у Ўзбекларнинг "гуруҳ", "гуруҳ" ҳарбий терминларига мос келиши мумкин, ходимлар штаби сифатида "қўмондонлик", "штаб", "бошқариш" каби. машқ машқлари билан боғлиқ термин, у "жамоа" тушунчасига мос келади (унга риоя қилиш керак). Ҳарбий таржимон буни яхши ёдда тутиши керак. Икки тилли луғатга мурожаат қилиб, у ҳар доим ҳарбий ишларнинг қайси соҳасида керак бўлган ёзишмаларни қидираётганлигини доимо ёдда тутиши шарт. Биз педагоглар ҳам немис тилида ҳарбий терминларни ўргатишда турли хил интерфаол усуллардан фойдаланишимиз керак. Масалан қуйида берилган ҳарбий терминларни курсантлар хотирасида яхши қолиши ва у терминларни тезда ёдлаб олишлари учун **“юмолоқланган қор уюми”** методидан фойдаланиш жуда яхши самара беради ва дарсда янги сўзлар билан ишлашни осон ва қизиқарли тус олдиради. Бу эса курсантлар ҳарбий терминларни ўрганишга бўлган қизиқишларини уйғотади.

Flugzeugträger – самолёт ташувчиси

Zerstörer - ҳалокатчи

Fregatte - Фригате

Unterseeboot сув ости кемаси -

kleines Kampfschiff - кичик ҳарбий кемаси

Landungsschiff - қўнган кема

Minenleger - мина қатлами

Minensucher - мина қидирувчи

Hilfsschiff. - ёрдамчи кема

Generalstabsoffizier m - Бош штаб хизмати ходими (ФРГ)

Gepäckkraftwagen m - ҳарбий хизматчи юк машинаси

Luftbeförderung - ҳаво орқали [ҳаво орқали]

Verteidigungsausgaben pl - мудофаа харажатлари; ҳарбий харажатлар

Wegebahnabteilung f - транспорт бирлиги

Юмолоқланган қор уюмида биз доскага 6 та курсантни чиқарамиз ва уларга юқоридаги ҳарбий терминларни ёзма шаклини қўлларига бериб, 5 дақиқа берилган ҳарбий терминларни такрорлашларини айтамиз, улар тайёр бўлишгандан сўнг қўлларигадаги қоғозда ёзилган терминларни йиғиб оламиз ва бошлаймиз 1-курсант шу сўзлардан бирини немисчасини айтади, ёнида турган курсант бу терминни ўзбекчасини айтади ва ўзини эсида қолган немисча ҳарбий терминни айтади, ундан кейин турган курсант ҳар иккала

курсант айтган сўзни айтади ва ўзини эсида қолган сўзни айтади, шу тарзда кетма кетлик давом этади.

Бундан ташқари яна бир интерфаол методини эслаб ўтадиган бўлсак бу “**фасллар**” методидир. Бу метод билан немис тилидаги ҳарбий званияларни ўрганишда фойдаланиш мумкин. Бунда курсантларни 4 та фаслга ажратамиз ва ҳар бир фаслда улар турли хил вазифалар бажаришади. Масалан бир фаслда немис тилида ҳарбий унвонлар расмлари қўйилади ва шу фаслда ишлаётган курсанлар бу унвонларни немис тилида қандай аталишини қўйилган бўш карталарга ёзиб расмлар тагига жойлаштиришлари керак. 2 -фаслдагилар сўзлар билан ишлашади немисча ва ўзбекча ҳарбий унвонларни жуфттини топишади. 3-фаслда эса ҳам расм ҳам сўз билан ишлашади. 4 - фаслда эса ҳарбий унвонларни расмини чизиб немисча номини ёзишади. Бу метод ҳар бир бекатда ишлаётган курсант ҳарбий званияларни ёддан билиб олишига, катта ёрдам беради. Ўқитувчи ўзи хоҳлаганча бекатларга вазифалар жойлаштириши мумкин. Бу сўзларни осон ёдлашда ёрдам берадиган энг яхши методлардан биридир. Яна биз “Кугеллагер, югурувчи диктант методини олишимиз мумкин. Булар ҳам немис тилидаги ҳарбий терминларни ўргатишдаги яхши ва самарали методлардир.

Адабиётлар рўйхати:

1. Жалолов Ж.Ж. Чет тил ўқитиш методикаси. / Илмий-методик қўлланма. – Тошкент, 2010.
2. Дормидонтов Е. А. Немецко-русский автотракторный словарь. М.: Русский язык, 1986.
3. Лотте Д. С. Основы построения научно-технической терминологии: Вопросы теории и методики. М., 1961.
4. Мухитдинов М., Туляганов А., Негриенко А. Разработка, оформление и защита диссертации по военной тематике. / Научно-методическое пособие. - Ташкент, 2011.
5. Салистра И. Методика обучения немецкому языку. / Научно-методическое пособие. -Москва, 2011.